

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο / Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του Χώρου / Κατεύθυνση Β: Πολεοδομία - Χωροταξία

Διπλωματική Εργασία

Όψεις συνέχειας και εμπάθυνας των νεοφιλελεύθερων πολιτικών για τον αστικό
χώρο και το σχεδιασμό.

Εξετάζοντας τις θεσμοθετημένες χωρικές ρυθμίσεις της περιόδου 2010-2014

Επ. Καθηγήτρια: Πέννη Κουτρολίκου

Σοφία Περπινιά

Αρχιτέκτων Μηχανικός Α.Π.Θ.

Αθήνα, Οκτώβριος 2015

2010

2011

2012

2013

2014

Αριθμός νόμων με χωρική διάσταση > 35

Ποιοτικές μεταλλαγές στο πεδίο της χωρικής πολιτικής

δημόσια περιουσία, στρατηγικές επενδύσεις
όροι δομησης, ιδιωτική ιδιοκτησία, σύστημα σχεδιασμού

Στην περίπτωση της Ελλάδας το παγκόσμιο ενδιαφέρον για τη γη και τη γαιοπρόσοδο, συμπυκνώνεται στον **«θεσμικό εκσυγχρονισμό» των πολιτικών για τον χώρο**. Στις θεσμοθετημένες χωρικές ρυθμίσεις της περιόδου 2010 -2014 διακρίνεται μια σημαντική **«στροφή» των χωρικών πολιτικών** σε περαιτέρω νεοφιλελεύθερες κατευθύνσεις.

- ρόλος / κατευθύνσεις χωρικού σχεδιασμού:

μείωση δημόσιου ελλείματος, ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα, εκποίηση δημόσιας περιουσίας

- δομές / διαδικασίες ρύθμισης και παραγωγής του χώρου:

νέα καθεστώτα σχεδιασμού, απομείωση θεσμοθετημένου χώρου

απλή επανάληψη ή «συνέχεια και εμβάθυνση»

των νεοφιλελεύθερων πολιτικών στις διαδικασίες ανάπτυξης και σχεδιασμού του χώρου?

α / διεθνείς τάσεις:

ένταση φαινομένων οικονομικής κρίσης

προώθηση ενός επιθετικού νεοφιλελεύθερου προτύπου ανάπτυξης

β / τοπική διάσταση:

σταδιακή πορεία «εναρμόνισης» με το κυρίαρχο δυτικοευρωπαϊκό αναπτυξιακό υπόδειγμα

πεδίο διερεύνησης

Οι θεσμοθετημένες χωρικές ρυθμίσεις της περιόδου 2010-2014.

N.3845/10, Μέτρα για την εφαρμογή του
μηχανισμού στήριξης [..]

N.4269/14, Χωροταξική & Πολεοδομική
Μεταρρύθμιση - Βιώσιμη Ανάπτυξη

ανάλυση τεσσάρων νόμων

- Κεντροβαρής σημασία στη νομοθετική παραγωγή
- Επίδραση στον αστικό χώρο και στις μεγάλης κλίμακας παρεμβάσεις
- Διακριτά πεδία χωρικής πολιτικής

διακριτά πεδία χωρικής πολιτικής:

1. προσέλκυση των στρατηγικών επενδύσεων
(Ν. 3894/10, *Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων*)
2. διαχείριση της δημόσιας περιουσίας
(Ν.3986/11, *Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής ΜΠΔΣ 2012-2015*)
3. σύστημα χωρικού σχεδιασμού
(Ν.4269/14, *Χωροταξική και Πολεοδομική Μεταρρύθμιση – Βιώσιμη Ανάπτυξη*)

ένα παράδειγμα ενσωμάτωσης της νομοθετικής μεταρρύθμισης
(Ν.4062/12, *Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού - Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ*)

Νεοφιλελευθερισμός > κεντρική καθοδηγητική αρχή της οικονομικής σκέψης και πολιτικής διαχείρισης στα πλαίσια της διεθνοποίησης του κεφαλαίου

«[...] αν και η αφετηρία του Νεοφιλελευθερισμού εκκινεί από την σφαίρα της οικονομίας και των παραγωγικών σχέσεων, στη συνέχεια μεταφέρεται στη σφαίρα της πολιτικής συγκροτώντας το 'τσιμέντο ανάπτυξης' του καπιταλισμού στην εποχή της παγκοσμιοποίησης» (Harvey, 2007)

Βασικά ιδεολογήματα νεοφιλελεύθερης σκέψης

- «Ελεύθερη Αγορά = Ελευθερία Ατόμου»
- Ιδιότυπος «αντικρατισμός»: Λιγότερο κράτος για τις κοινωνικές δαπάνες/ περισσότερο για την διευκόλυνση της κίνησης του κεφαλαίου (Peet, 2011)

Οι όροι ηγεμονίας του ως κυρίαρχο οικονομικό και πολιτικό δόγμα

- Κρίση υπερσυσσώρευσης (αρχές δεκ.1970) και παρατεταμένη ύφεση τα επόμενα χρόνια
- Κρίση φορντικού προτύπου ανάπτυξης και τη σταδιακή εγκατάλειψη του κοινωνικού κράτους
- Αμφισβήτηση της κυρίαρχης ταξικής πολιτικής ισχύος από τα κοινωνικά κινήματα της περιόδου 1968-1973

Υπαρκτός Νεοφιλελευθερισμός

- Brenner, N., & Theodore, N. (2002). *Cities and the geographies of “actually existing neoliberalism”*.
- Μεθοδολογικό εργαλείο ανάγνωσης της σύγχρονης αστικής πραγματικότητας
- Οι χωρικές διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται στην εφαρμογή των νεοφιλελεύθερων πολιτικών, δεν αποτυπώνουν «αποκλίνουσες» συμπεριφορές από ένα «συμπαγές μοντέλο» ανάπτυξης.
- **Η Νεοφιλελευθεροποίηση ως διαδικασία:**
 - πολύπλοκη, υβριδική, ιστορικά καθορισμένη
 - σε διαρκή αλληλεπίδραση με τα υπάρχοντα πολιτικοθεσμικά πλαίσια που φέρουν το αποτύπωμα προηγούμενων χωρικών μετασχηματισμών, ρυθμίσεων, συμβιβασμών

Νεοφιλελευθερισμός και σύγχρονη πόλη

- **Από την αστική διαχείριση στην «αστική επιχειρηματικότητα»** (Harvey 1989)
- **Επιχειρηματοποίηση των λειτουργιών της πόλης** - περικοπή κοινωνικών δαπανών
(Χατζημικάλης, 2001;2004)
- **Νέες δομές λήψεις αποφάσεων**, ευέλικτα εταιρικά σχήματα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, ομάδες «ειδικών» και εμπειρογνομόνων στον σχεδιασμό (Beauregard, 1997; Newman,2009; Sager,2011)
- **Πολιτικές εκ νέου την απεικόνισής** των πόλεων:
 - επανενομηματοδότηση του χώρου με έργα – τοπόσημα (Bianchini, Parkinson, 1994)
 - διοργάνωση και φιλοξενία μεγάλων γεγονότων αθλητισμού-πολιτισμού (Evans, 2003; Amin & Thrift, 2007)
 - ανάδειξη του πολιτισμού σε πόρο τουριστικής ανάπτυξης & ανταγωνιστική αιχμή των πόλεων (Zukin, 1995)
- **Προγράμματα αστικής αναγέννησης** υποβαθμισμένων κεντρικών περιοχών / πρώην βιομηχανικών εκτάσεων
(Smith,1996;2002)
- **Ενίσχυση διαδικασιών «δημιουργικής καταστροφής»** και της «ρευστοποίησης του ακινήτου»
(Weber, 2002)
- **Μεγάλης κλίμακας αστικές αναπτύξεις**, νέα Οικονομία / νέα Αστική Πολιτική
(Swyngedouw, F. Moulaert, A. Rodriguez)

Ο ιστορικός χαρακτήρας της κρίσης

- Εκκινεί από τη σφαίρα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ο πυρήνας της όμως συνδέεται με την αδυναμία των κεφαλαίων να επενδυθούν με το ικανοποιητικό ποσοστό κέρδους
 - > κρίση υπερσυσσώρευσης
- Συμπυκνώνει σε ανώτερο επίπεδο τα χαρακτηριστικά όλων των προηγούμενων κρίσεων και την αποτυχία των νεοφιλελεύθερων πολιτικών.

Το επίκεντρο εκδήλωσης

- Οι στεγαστικές αγορές δανείων των ΗΠΑ
- Η κορυφή ενός μοντέλου οικονομικών κρίσεων που συνδέονται με την αγορά ακινήτων και την ανάπτυξη των αστικών κέντρων.

Οι «χωρικές λύσεις» διαχείρισης / υπέρβασής της

- Μετασχηματισμοί στον χώρο και το κτισμένο περιβάλλον
- Εκμετάλλευση γης, ακινήτων, υποδομών, φυσικού περιβάλλοντος, ορυκτού πλούτου κ.ο.κ

σε διεθνές επίπεδο καταγράφεται η προώθηση και εφαρμογή πολιτικών:

- αυστηρής **λιτότητας**
- στήριξης και διάσωσης του χρηματοπιστωτικού τομέα
- **ιδιωτικοποιήσεων** δημόσιων υπηρεσιών και εκτάσεων
- **απορρύθμισης** των διαδικασιών παραγωγής του χώρου
- κατασκευής **μεγάλης κλίμακας** έργων αστικής ανάπτυξης
 - ενίσχυσης των τάσεων **κερδοσκοπίας** στη γη

business as usual?

*«οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές εφαρμόζονται κάθε φορά σε υπάρχοντα διαμορφωμένα πεδία, που φέρουν το αποτύπωμα προηγούμενων μετασχηματισμών, δεν επαναλαμβάνονται, ούτε εξελίσσονται μέσα από κυκλικές πορείες, αντίθετα ισχυροποιούν την εδραίωσή τους και εμβαθύνουν ποιοτικά την επίδρασή τους στον χώρο»
(Peck,2013).*

επιτάχυνση των διαδικασιών νεοφιλελευθεροποίησης της αστικής ανάπτυξης και στροφή των χωρικών πολιτικών σε **επιθετικότερα πρότυπα οργάνωσης του χώρου**

α / εκδήλωση της Κρίσης με τη μορφή της Κρίσης Χρέους

β / ένταξη της χώρας στο μηχανισμό στήριξης (ΔΝΤ, ΕΕ, ΕΚΤ)

«Ελληνική Μνημονιακή Στρατηγική» (Παπαδάτος, 2014)

- Δομικός μετασχηματισμός της ελληνικής οικονομίας / επιβολή μέτρων περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής
- Υποβάθμισης της αξίας της εργασίας / υπεξαίρεση κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων
- Πρωτοφανής προσπάθεια αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας

Η αποπληρωμή του χρέους:

- Μοχλός προώθησης ευρύτερων αναδιαρθρώσεων (Harvey,2007; Lazzarato,2014)
- Σημείο «εισόδου» διεθνών οργανισμών στην οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας (Sassen,2013)

Συμβατικό «μεταπολεμικό» υπόδειγμα ανάπτυξης του αστικού χώρου

γαιοκτησία / οικοδόμηση / αστική ανάπτυξη

ευρεία κοινωνική, οικονομική και πολιτική λειτουργικότητα

Η δεκαετία του '90 και το όραμα του «εκσυγχρονισμού»

αναδιαρθρώσεις στον κατασκευαστικό και κτηματομεσιτικό κλάδο

ιδιωτικοποιήσεις / υποβάθμιση της δημόσιας παρέμβασης

Το πειραματικό «εργαστήρι» των Ολυμπιακών Αγώνων

μεγάλα έργα υποδομής και στρατηγικές επενδύσεις ιδιωτικού τομέα

εισαγωγή «ευέλικτων» πολιτικών και «κατά παρέκκλιση» ρυθμίσεων

ειδικοί φορείς σχεδιασμού και οργανισμοί έργων

Η κρίση ως «καταλύτης» σε μια πορεία νεοφιλελευθεροποίησης

Ν. 2508/97, Ν. 2742/99

(πριν τη μεταρρύθμιση του Καλλικράτη)

ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Ειδικά Πλαίσια (πχ ΑΠΕ, Βιομηχανίας, Τουρισμού, Παράκτιων Περιοχών)	Ολομέλεια Βουλής Επιτροπή Συντονισμού Κυβερνητικής Επιτροπής - ΚΥΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ	Περιφερειακά Πλαίσια Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Παρέμβασης	Απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ Προεδρικό Διάταγμα ΚΥΑ ΚΥΑ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ	Ζώνες Οικοστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) Ρυθμιστικό Σχέδιο Θεσσαλονίκης (ΡΣΘ)	ΚΥΑ Προεδρικό Διάταγμα
ΕΠΙΠΕΔΟ ΔΗΜΟΥ	Ρυθμιστικό Σχέδιο λοιπών μεσαίων πόλεων Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Σχέδιο Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) Πολεοδομικές Μελέτες	Προεδρικό Διάταγμα Απόφαση Γ.Γ. Περιφέρειας Απόφαση Γ.Γ. Περιφέρειας Απόφαση Γ.Γ. Περιφέρειας

σύστημα λήψης αποφάσεων: «αυστηρό (committed)»
 βαθμός υλοποίησης στόχων: «ασύμβατο (distant) (ΤΕΕ,2005)

έλλειψη απλότητας του θεσμικού πλαισίου, αλληλοεπικάλυψη πλαισίων / σχεδίων
 χρονοβόρες διαδικασίες, δυσκολίες συντονισμού κι εφαρμογής (Γιαννακούρου, Οικονομολογία)

Θεσμοθετημένες χωρικές ρυθμίσεις 2010-2014

- **αποσπασματικές ρυθμίσεις** / αντιφατικές διατάξεις / αμφισβητούμενη νομιμότητα
- **αλληλοδιαδοχή** επιμέρους νομοθετημάτων
- **κεντρικά σχεδιασμένη προσπάθεια** θεσμικής θωράκισης του σχεδιασμού και εναρμόνισης των χωρικών πολιτικών στις νέες συνθήκες.
- διαμόρφωση κατευθύνσεων χωρικού σχεδιασμού με κριτήριο την **αποπληρωμή του χρέους**:
 - α/ προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων
 - β/ «αξιοποίηση» (δλδ ιδιωτικοποίηση) δημόσιας περιουσίας

Αποδελτίωση των νόμων με χωρική διάσταση (Ανδρίτσος, Πούλιος, 2015)

1. Ταυτότητα κτιρίων, υπερβάσεις δόμησης και αλλαγές χρήσης, μητροπολιτικές αναπλάσεις και άλλες διατάξεις.

2. Επιτάχυνση της Ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής

3. Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης
4. Εθνική Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών [...] Τροποποίηση του ν. 1647/1986 «Οργανισμός Κτηματολογίου και Χαρτογραφίσεων Ελλάδας (ΟΚΧΕ) και άλλες σχετικές διατάξεις» (ΦΕΚ Η1/Α').
5. Πράσινο Ταμείο - Κύρωση Δασικών Χαρτών
6. Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων
7. Διατήρηση της βιοποικιλότητας
8. Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος [...]

9. Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015

10. Τροποποίηση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου - Ρυθμίσεις για την ανάπτυξη και τη δημοσιονομική εξυγίανση – Θέματα αρμοδιότητας Υπουργείων Οικονομικών, Πολιτισμού και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης
11. Ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με τη δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου
12. Νέος τρόπος έκδοσης αδειών δόμησης, ελέγχου κατασκευών και λοιπές διατάξεις.
- 13. Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης [...] επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας.

14. Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού - Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ

15. Νέος Οικοδομικός Κανονισμός
- 16. Βελτίωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος - Νέα εταιρική μορφή - Σήματα - Μεσίτες Ακινήτων - Ρύθμιση θεμάτων ναυτιλίας, λιμένων και αλιείας και άλλες διατάξεις.
17. Επείγουσες ρυθμίσεις επενδυτικών σχεδίων ν. 3908/2011 και π. δ. 33/2011
18. Κύρωση της από 6 Σεπτεμβρίου 2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Τροποποίηση του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του νόμου 3986/2011 «Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου

Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 – 2015» (Α' 152), [...]

- 19. Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016
20. Κύρωση της από 31 Οκτωβρίου 2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Τροποποίηση της παρ. 16 του άρθρου 49 του ν. 4030/20011 «Νέος τρόπος έκδοσης αδειών δόμησης, ελέγχου κατασκευών και λοιπές διατάξεις (249/Α)».[...]
21. Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις.
22. Κύρωση της από 18 Δεκεμβρίου 2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Κατεπείγουσες ρυθμίσεις για την οικονομική ανάπτυξη της Χώρας» και άλλες διατάξεις.
23. Επείγουσες ρυθμίσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και άλλες διατάξεις
24. Επενδυτικά εργαλεία ανάπτυξης, παροχή πιστώσεων και άλλες διατάξεις
- 25. «Νέος Αναπτυξιακός Επενδυτικός νόμος»
- 26. Επείγοντα μέτρα εφαρμογής των νόμων 4046/2012, 4093/2012 και 4127/2013.
27. Συμπλήρωση των διατάξεων περί Εθνικού Κτηματολογίου και άλλες ρυθμίσεις.
28. Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν.4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις.
29. Αντιμετώπιση της Αυθαιρέτης Δόμησης - Περιβαλλοντικό Ισοζύγιο και άλλες διατάξεις.
30. Απλούστευση διαδικασιών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό, αναδιάρθρωση του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού και λοιπές διατάξεις.
31. Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων και άλλες διατάξεις.
32. Ενιαίος Φορέας Εξωστρέφειας - Νέες διατάξεις για τις εμπορικές μισθώσεις, άρθρο 13
33. Διοικητικές απλουστεύσεις – Καταργήσεις, Συγχωνεύσεις Νομικών Προσώπων και Υπηρεσιών του Δημοσίου Τομέα – Τροποποίηση των διατάξεων του π.δ. 318/1992 (Α' 161) και λοιπές ρυθμίσεις
34. Απλούστευση της αδειοδότησης για την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας και άλλες διατάξεις.

35. Χωροταξική και Πολεοδομική Μεταρρύθμιση – Βιώσιμη ανάπτυξη

- N.3894/10, Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων** _____ 1
Εταιρεία Invest In Greece /
Νέο εργαλείο χωρικού σχεδιασμού: τα Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης /
- N.3986/11, Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Π.Δ.Σ. 2012-2015** _____ 2
Ταμείο Αξιοποίησης ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου /
Δικαίωμα Επιφανείας επι δημοσίων κτημάτων /
Επενδυτική ταυτότητα δημοσίων ακινήτων (5 κατηγορίες χρήσεων γης), ΕΣΧΑΔΑ/
- N.4269/14, Χωροταξική και Πολεοδομική Μεταρρύθμιση - Βιώσιμη Ανάπτυξη** _____ 3
Εξολοκλήρου νέο πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού /
Αλλαγές και στις κατηγορίες και το περιεχόμενο των χρήσεων γης /
- N. 4062/12, Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού - Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ** _____ 4
Ειδική νομοθεσία για την ανάπλαση της περιοχής /

«προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας [...] ανάδειξη της Αθήνας σε πολιτιστική μητρόπολη, τουριστικό πόλο [...] δημιουργία θέσεων εργασίας σε τομείς με υψηλή ανταγωνιστικότητα [...] δημιουργία μητροπολιτικού πόλου πολλαπλών λειτουργιών, εθνικής εμβέλειας και διεθνούς κύρους [...]».

(Άρθρο 1).

α / Ρολος - κατευθύνσεις χωρικού σχεδιασμού

β / Δομές αρμοδιοτήτων για τα ζητήματα του χώρου και του σχεδιασμού

γ / Ρυθμιστικό πλαίσιο άσκησης χωρικού σχεδιασμού:

—— εισαγωγή νέων “εργαλείων” σχεδιασμού

—— θεσμοθέτηση κατά παρέκκλιση ρυθμίσεων

α/ ΡΟΛΟΣ - ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ χωρικού σχεδιασμού

α.1. Από τις αρχές της βιωσιμότητας, στις αρχές της δημοσιονομικής πειθαρχίας

«Για τη σύνταξη της Ε.Χ.Σ. λαμβάνονται υπόψη, η Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική της Χώρας για εκάστη προγραμματική περίοδο, το εκάστοτε ισχύον Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής και το εθνικό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, [...] και άλλα γενικά ή ειδικά προγράμματα εθνικής ή διαπεριφερειακής κλίμακας που επηρεάζουν σημαντικά τη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου» (4269/14, Άρθρο 3).

- για πρώτη φορά ο **χωρικός σχεδιασμός** ασκείται εντός των πλαισίων πολιτικών **δημοσιονομικής πειθαρχίας**
- ανάγεται σε **παράμετρο επικύρωσής** τους και αξιολογείται συναρτήσει της αντιστροφής της υφεσιακής πορείας της χώρας (βλ. μείωση ελλείματος)

α/ ΡΟΛΟΣ - ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ χωρικού σχεδιασμού

α.2. Ολοκλήρωση της μακρόχρονης αυτής πορείας υπονόμησης του ρόλου του Κράτους και του Δημόσιου Δικαίου

*«πώληση περιουσιακών στοιχείων και επιχειρήσεων που ανήκουν στο Κράτος με στόχο την είσπραξη 1 δισεκατομμυρίου ευρώ ανά έτος την περίοδο 2011 – 2013» [..].
(ν.3845/10)*

«η λειτουργία του κράτους και των θεσμών του, μέσα από την εκτεταμένη σπατάλη, τη διαφθορά και την αδιαφάνεια, συνέβαλε καθοριστικά στην κατάρρευση της εθνικής μας οικονομίας» (Αιτιολογική Έκθεση ΜΠΔΣ 2012-2015)

α/ ΡΟΛΟΣ - ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ χωρικού σχεδιασμού

α.3. Μεταλλαγές στην έννοια του δημόσιου συμφέροντος

*« [...] τα παραπάνω επιτάσσουν λόγιοι
υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος»*

Δημόσιο συμφέρον \equiv **Εκπλήρωση δημοσιονομικών στόχων**

Δημόσιο συμφέρον \equiv **Συμφέρον ιδιώτη**

Κοινωνική ευημερία \equiv **Κερδοφορία κεφαλαίου**

προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων
μεγάλης κλίμακας αστικές αναπτύξεις
ιδιωτικοποιήσεις

— Μεταφορά επιτελικών κρατικών δραστηριοτήτων στον ιδιωτικό τομέα

— Διάκριση περιουσίας Κράτους σε : «Δημόσια» / «Ιδιωτική»

Αμφισβήτηση δημόσιων σκοπών: κυριαρχίας / βιωσιμότητας

β/ ΔΟΜΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ για τα ζητήματα του χώρου

Νέοι φορείς σχεδιασμού

(ΤΑΙΠΕΔ, Invest In Greece S.A., Ελληνικό Α.Ε., SPV Παράκτιο Μέτωπο)

σύνθετες Νομικές μορφές - συμπράξεις ιδιωτικού / δημοσίου (ΣΔΙΤ)
έμφαση στην επιχειρηματικότητα / βελτίωση ανταγωνιστικού κλίματος

Επιτάχυνση και συρρίκνωση των απαιτούμενων χρόνων

άρση διοικητικών εμποδίων
αποδυνάμωση διαδικασιών κοινωνικής συμμετοχής

Κατάργηση δημόσιων φορέων αρμόδιων για τα ζητήματα

υποβαθμηση και παράκαμψη αποφάσεων οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης

Νέες διαδικασίες «αξιοποίησης» δημόσιων και ιδιωτικών ακινήτων

πολεοδομική ωρίμανση, απόδοση επενδυτικής ταυτότητας
ειδικά σχέδια χρήσεων γης ΕΣΧΑΔΑ/ΕΣΧΑΣΕ
σύσταση δικαιώματος επιφανείας

Υ/ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ασκήσης χωρικού σχεδιασμού

εισαγωγή νέων «εργαλείων» σχεδιασμού:

Ειδικά Σχέδια Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Περιοχών Εγκατάστασης Στρατηγικών Επενδύσεων (Ν.3894/10)

Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημόσιων Ακινήτων, ΕΣΧΑΔΑ (Ν. 3986/11)

Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων, ΕΣΧΑΣΕ

Ειδικά Χωρικά Σχέδια, ΕΧΣ (Ν. 4269/14)

Προνομιακοί όροι επένδυσης / «Νέοι χώροι» στην πόλη

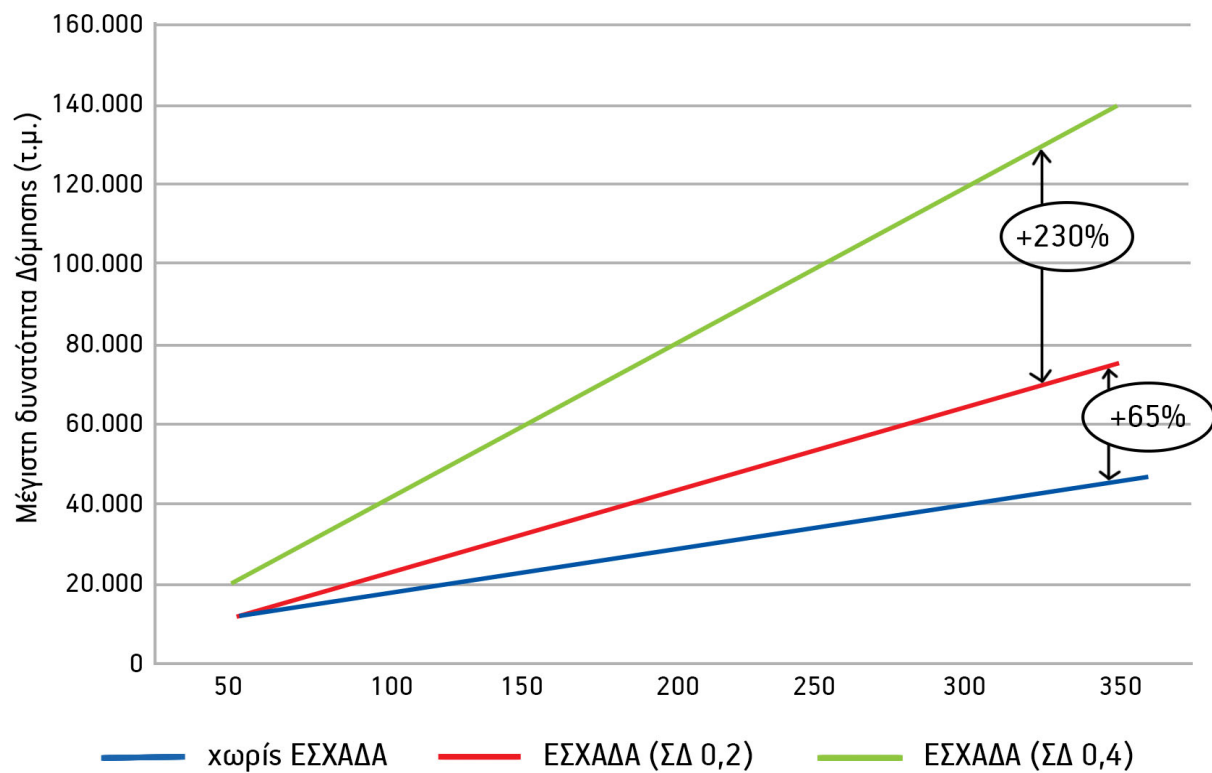
Επικυρίαρχες κατηγορίες σχεδίων / Αναίρεση ιεραρχίας στο σύστημα χωρικού σχεδιασμού

Σημειακές - τομεακές παρεμβάσεις / Σημαντική επίδραση στις αξίες γης

« [...] καταρτίζονται ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων σε περιοχές που μπορούν να λειτουργήσουν ως υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων υπερτοπικής κλίμακας ή στρατηγικής σημασίας ή για τις οποίες απαιτείται ειδική ρύθμιση των χρήσεων γης και των λοιπών όρων ανάπτυξης τους»

(ν. 4269/14, Άρθρο 8)

Υ/ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ασκήσης χωρικού σχεδιασμού

Ακίνητο	Εκτιμώμενη Αξία χωρίς Ε.Σ.Χ.Α.Δ.Α.	Εκτιμώμενη Αξία με Ε.Σ.Χ.Α.Δ.Α.
Ακίνητο έξω από τη Θεσσαλονίκη	30-35 εκατ. €	50 εκατ. €
Ακίνητο στην Κορινθία	4 εκατ. €	6 εκατ. €

Υ/ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ασκήσης χωρικού σχεδιασμού

Θεσμοθέτηση της παρέκκλισης

- **θεσμικό πλαίσιο εξαίρεσης για την υποδοχή των χωρικών παρεμβάσεων** και των μεγάλων έργων ανάπλασης
- **κλιμακούμενη πολιτική απομείωσης** του θεσμοθετημένου σχεδιασμού, και κατ' επέκταση του θεσμοθετημένου χώρου
- **διαδικασίες «απορρύθμισης» / «επαναρρύθμισης»:**
ενίσχυση της ευελιξίας, απελευθέρωση από εμπόδια και περιορισμούς

- Πώς οι πόλεις και εν γένει ο χώρος μετέχουν στις διαδικασίες «εμπάθунσης» του νεοφιλελευθερισμού;
- Απλή επανάληψη και συνέχεια ή ποιοτική εμπάθунση;

Αξιολόγηση των μεταλλαγών που προωθούνται συναρτήσει:

———— (Α) του (προ)υφιστάμενου πλαισίου επιβολής τους

- Παρά τη μακρόχρονη πορεία νεοφιλελεύθεροποίησης του ελληνικού υποδείγματος σχεδιασμού των πόλεων, **βασικά του χαρακτηριστικά διατηρούνται και συνυπαρχουν** με τις αναδυόμενες τάσεις στην ιδιοκτησία και την εκμετάλλευση της γης.
- Η κρίση Χρέους, η υιοθέτηση των Μνημονίων και το αυξανόμενο ενδιαφέρον για το χώρο σε διεθνές επίπεδο, **επιτάχυναν και εντατικοποίησαν** την εφαρμογή νεοφιλελεύθερων πολιτικών για την ανάπτυξη του χώρου.

Αξιολόγηση των μεταλλαγών που προωθούνται συναρτήσει:

———— (B) των διεθνών τάσεων εδραίωσης και επέκτασης της επιρροής του νεοφιλελευθερισμού στον χώρο

- Υπερεθνικές οργανώσεις και οι μείζονες φορείς εξουσίας:

Κεντροβαρής θέσεις στην καθοδήγηση των πολιτικών που υιοθετούν οι εθνικές κυβερνήσεις (Harvey, 2011)

- Πολιτικές ΕΕ, ΟΟΣΑ για την χωρική πολιτική:

Ο χώρος «σημείο – κλειδί» για την υπέρβαση της κρίσης και την εμπάθунση του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος ανάπτυξης (Oosterlynck et al, 2013)

- Προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής:

Ταχεία και βίαιη επιβολή νεοφιλελεύθερων πολιτικών (Fraser, Murphy et Kelly, 2013)

- Οι μεταλλαγές ενέχουν μόνιμα χαρακτηριστικά:

Δεν είναι προσωρινές, δεν θα αρθούν στην περίπτωση εξόδου από το «μνημονιακό καθεστώς εξαίρεσης», αντίθετα εντάσσονται σε μια πορεία «θεσμικής εμπάθунσης» του νεοφιλελευθερισμού:

«[..] οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές που εφαρμόζονται στη δεδομένη συγκυρία, δεν αποτελούν ένα φλας-μπακ όσων είχαν εφαρμοστεί κατά της περιόδου ευημερίας της δεκαετίας του 1990.

Έρχονται σε συνέχεια αυτών, όχι για να της επαναλάβουν, αλλά για να εμπυθύνουν τον τρόπο με τον οποίο ο νεοφιλελευθερισμός επιδρά στις διαδικασίες της αστικής ανάπτυξης»

(Peck,2012)

νεοφιλελεύθερες πολιτικές για τον αστικό χώρο και τον σχεδιασμό

βαθύτερος μετασχηματισμός των διαδικασιών αστικοποίησης

Για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση:

α/ **πεδίο νομικής ρύθμισης** των ζητημάτων του χώρου

β/ παράγοντες που συγκροτούν το υπόδειγμα σχεδιασμού και ανάπτυξης του ελληνικού χώρου

- **ανακατανομή γαιοπροσόδων** στις περιοχές χωροθέτησης των μεγάλης κλίμακας αστικών αναπτύξεων
- **κίνηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος** στην αγορά ανάπτυξης ακινήτων (συνθετα τουριστικά καταλύματα, σύγχρονα εμπορικά κέντρα, αξιοποίηση φυσικού τοπίου, αρχαιολογικών χώρων, περιοχών Natura κόκ)
- **κρατική πολιτική στον τομέα της φορολογίας** της ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ, χαράτσι ΔΕΗ κόκ)

ο χωρικός σχεδιασμός, εντός του υπάρχοντος κοινωνικού και πολιτικού συστήματος.

απέναντι στην “Πολεοδομία των διοικητικών στελεχών” και την “Πολεοδομία των εργολάβων”, **η τρίτη συνιστώσα των διαδικασιών αστικής ανάπτυξης είναι, η Κοινωνική Πρακτική** (βλ. Lefebvre,2007; Castells,1980)

τέλος παρουσίασης